

Received/ Makale Geliş 20.04.2023
Published / Yayınlanma 31.05.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (30)
ss / pp 475-489

<http://dx.doi.org/10.37242/pejoss.4395>
Research Article / Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
pejoss.editor@gmail.com

Ramazan DENİZHAN
<https://orcid.org/0009-0006-8877-8686>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Ömer PINAR
<https://orcid.org/0009-0009-2990-5587>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Muhittin BOZKURT
<https://orcid.org/0009-0006-7928-4297>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Serpil TEKAY
<https://orcid.org/0009-0003-0240-1780>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Nevra GÜNEŞ SANAL
<https://orcid.org/0009-0006-1885-4890>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Yusuf ÇITIL
<https://orcid.org/0009-0009-6564-1208>
MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

ÖĞRENCİLERİN OKULA BAĞLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

THE FACTORS AFFECTING CHILDREN'S COMMITMENT TO SCHOOL

ÖZET

Bu araştırmada öğrencilerin okula bağlılığını etkileyen faktörler incelenmiştir. Araştırma da nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde; göre kız öğrencilerin okula bağlılık oranları erkek öğrencilere göre daha fazladır. Bu araştırma sonuçlarına bakarak; okula bağlılık üzerinde etkili olan bütün etmenlerin birbiri üzerinde etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Bu etmenler ne kadar uyum sağlarsa bağlılık da o yönde fazlalaşır. Okula elinden geldiği imkânlar ölçüsünde yardımcı olmaya çalışan velilerin çocuklarının da okula karşı hisleri olumlu yönde değişecektir. Sosyal faaliyetlerin de öğrenciler için değerli olduğunun farkına varırlar.

Okula bağlılığın birçok tanımı yapılmıştır. Bazı tanımlamalardan söz edelim. Okula bağlılık, öğrencilerin okul ortamını sevmesi, güzel bir arkadaş çevresi edinmesi, kendini okulun bir parçası olarak görmesi, okula uygun davranışlar sergilemesi olarak tanımlanabilir. Okula bağlılık, okul ve içindekilerle beraber olmak, okulu kabullenmek demektir. Okula bağlılık, okul ile ilgili olumlu olarak düşünme, okula ve çevresine ilgili olma, okul personeli ve diğer öğrencilerle pozitif bir ilişki sürdürme olarak tarif edilebilir. Okula bağlılık, okul ile ilgili sorumluluklarımızı yerine getirmektir.

Öğrencilerin okul etkinliklerine katılım sağlaması, derslere daha fazla zaman ayırması, sınavlardan daha fazla not almaları için çaba göstermeleri bunun bir ispatıdır. Okula bağlı olan öğrencilerin devamsızlık oranları, okulu bırakma durumları aşağı seviyede olur, okulda istenmeyen durumların da çıkmasına engel olur. Öğrencinin okula bağlı olmaması durumunda mutsuzluk kaçınılmaz olur. Okulla ilgili faaliyetlere katılmak, okulu önemsemek okula bağlılık olarak ifade edilebilir. Özerklik, ilgili olma, yeterlik gibi psikolojik ihtiyaçlar karşılandığında okula bağlılığın üç değişik şekilde gerçekleştiğini görmekteyiz. Bu şekiller; davranışsal, duyuşsal ve bilişsel bağlanmadır. Yani öğrencinin okula karşı hisleri, duyguları duyuşsal bağlılık; okul etkinliklerine katılım davranışsal bağlılık; okula karşı değeri bilişsel bağlılık olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerimizin okullarımıza bağlılığına etki eden etmenleri incelediğimiz bu çalışmamızda okula bağlılığın tarifi yapıldıktan sonra okula bağlılık çeşitleri hakkında bilgilendirilme yapılmıştır. Öğrencinin okula bağlılığını etkileyen etmenler; okul ve öğrenci olmak üzere iki grupta toplanır.

Okul düzeyli faktörler; öğretmen, sınıfın yapısı, konular, okul yöneticilerinin okul bağlılığına etkisi, ders dışı sosyal etkinlikler, öğretim yöntemleri, okul ortamı ve okulun özellikleridir. Öğrenci düzeyli faktörler ise öğrencinin aidiyet, özerklik ve yeterlilik ihtiyaçları, akran grubu ve ailenin okul bağlılığı üzerindeki etkisi olarak sıralanır. Öğrencinin okula bağlılığını etkileyen faktörler detaylı olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Anlatımlarımız ve araştırmalarımız sonucunda bazı tartışma, öneri ve sonuç son kısmında açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul, Öğrenci, Bağlılık.

ABSTRACT

The factors that affect the commitment of students to school were examined in this research. A descriptive research technique of qualitative techniques was used. When the results were examined; it was seen that girls were more committed to school compared to boys. Looking at the results of this research; we can say that all factors that affect the commitment to school are related and affect each other. The more these factors coordinate the more the commitment rate is. The attitude and feelings of children whose parents help school will also improve in a positive way. They will also realize how important social activities are.

Many definitions of commitment to school have been made. Let's have a look at some of them. Commitment to school can be described as children loving the school environment, making good friendships, feeling like a part of the school, and acting according to school rules. Commitment to school means being together with everyone else at the school and accepting them. Commitment to school can be described as thinking positively about school, keeping good relationships with peers, or fulfilling the responsibilities we have.

Children attending school activities, making more time for classes, or working harder to get better marks is proof of this. Children with a higher commitment are less likely to drop out and this prevents unwanted situations at school. In case there is no commitment to school, unhappiness is inevitable. Attending activities about school or giving importance to school can be described as a commitment to the school. When psychological needs like autonomy, being interested and sufficiency are met, we can see that commitment is realized in three different ways. These commitments are behavioral, sensory, and cognitive. It means their feelings towards school are sensory commitment; their attendance in school activities is behavioral commitment and their importance towards school is cognitive commitment.

In this research where we examined the factors that affect the commitment of children to school, we informed you about the types of commitments describing the commitment to school. The factors that affect the commitment of children to school are in two groups, student and school.

The school factors are the teacher, the structure of the classroom, subjects, the commitment of the school administration, social activities, teaching methods, and the school environment. Student factors are feeling of belonging, autonomy, sufficiency needs, and the parents' effect on school commitment. We tried to explain the factors that affect the commitment to the school in detail. As a result of our research and explanation, some discussions and results are explained in the final part.

Keywords: School, student, commitment.

1. GİRİŞ

Tarih süresince toplumlar eğitimin tanımına çok önem vermişlerdir. Bundan dolayı da eğitimden beklentileri her zaman yüksek olmuştur. Toplumların vazgeçilmez değerlerinin yeni nesillere verilmesi eğitimin en önemli hedeflerinden görülmüştür. Böylece toplumlar değişmeden sürekliliklerini devam ettirmeye çalışmışlardır. Diğer taraftan eğitimden sorun tahlil eden, hüküm veren, yaratıcı düşünen, yetiştirici olan, değişimleri izleyen ve hepsine entegre olan, bilgileri özümseyip içselleştiren bireyler olması gibi bir hayli becerileri kazandırmaları beklenmiştir. Diğer taraftan bireylerin bugün bilim ve teknolojiye hızlı değişimlere de entegre olmaları amaçlanmaktadır. Bir devletin kalkınması ve ilerlemesi, eğitim alanındaki başarısına bağlıdır. Toplumun büyük bir hızla değişmesi, bilim ve teknolojinin büyümesi ile eğitim daha çok önem kazanmaktadır.

Hedeflenen değerler, düzenli bir çalışma ve programla sonraki toplumlara aktarılabilir. Bu da okul gibi belli hedefleri ve programı olan ve bu hedefleri ayrılmış olan eğitim kurumlarınca olabilecektir. Okulun ana görevlerinin başında kültür değerlerini yeni bireylere aktarımının yanında, onların içinde bulunduğu kültüre uyum sağlamalarını gerçekleştirmek gelir. Okul, bizlere hayatımızda faydalı olabilecek bilgi, yetenek ve davranışlar kazandırır. Toplumumuza yararlı bireyler olmamızı sağlar. Öteki bireylerin hislerini ve fikirlerini anlamamızı, onlara saygılı olmamızı katar.

Okulunu çeşitli sebeplerden dolayı sevmeyen, okula karşı bir aidiyet hissetmeyen öğrencilerin ders başarılarının düşük olan okullarımızda kolaylıkla görülen bir vaziyet olmaktadır. Okulu sevmeme ve ait olarak hissetmemeye etki edecek faktörlerin bilinmesi ve buna bağlı olarak gerekli önlemlerin alınması, eğitimin amaçlarına ulaşması açısından önemlidir. Günümüzde okullar sadece bilişsel yetenekleri kazandırdıkları için değil, aynı zamanda bireylerin sosyal ve duyuşsal anlamda gelişimlerine katkı sağladıkları için de önem arz etmektedir. Okula bağlı olmanın, öğrencilerin başarısızlığı, okulu bırakma oranı, okuldan uzak kalma gibi okulda ve sınıfta kabul görmeyen davranışların oluşmasına engel olduğu görülmektedir. Gerçek anlamda okula bağlılıkla anlatılmak istenen öğrencinin okul, okul çalışanı, okul vasıtasıyla verilmeye çalışılan hedeflerle olan ilişkisidir.

Öğrenciler ödev ve sorumluluklarını yapma noktasında zorlanabilir; ama şahsını kontrol etme ve kendini denetleme konusunda zorlanamaz. Çocukların okula devamını sağlamak adına çeşitli yöntem ve teknikler kullanılabilir. Eğer öğrencilerin kalıcı bir öğrenme yapması amaçlanıyorsa okula bağlılıklarının sağlanması gerekmektedir (Schlechty, 2005: 9-10). Becerilerin kazandırılması, gerekli olacak işgücünün yapılması, düşünebilme ve aklının yeterince kullanılması gibi davranışların kazanılması okulun hedefleri doğrultusunda görevini yerine getirmesine bağlıdır. Okullar, öğrencilerin okula bağlılıklarını artıracak ortamı hazırlamalıdır. Okulların sorumluluğu, öğrencilere yüklenecek olan çalışmaya ve öğrenciye verilecek olan göreve onun da ortak edilmesi, öğrencinin bir problemle karşılaşması durumunda neler yapabileceğini ona kazandırmak olmalıdır (Schlechty, 2005: 218-219).

Bir içeriğe kendisini tam manasıyla veren öğrenci içeriği bilmekle kalmaz bunun yanında içerikte bireysel bir anlam ve değeri fark eder. Bir öğrencinin konuya tam manasıyla kendisini vermesi; yapılması istenileni yapmasıyla, zorluklara denk geldiğinde de çalışmasını devam ettirmesiyle ilişkilidir (Schlechty, 2001:69).

Willms'e (2003:18) göre okula bağlı olmanın iki türü vardır. Duyuşsal şekle göre; öğrencinin okula ait olmasına ve eğitimsel sonuçlara ne kadar değer verdiğine ve onlara ne kadar benzediğinin üzerinde durmaktadır. Davranışsal şekil ise; öğrencinin bilimsel olan ve olmayan çalışmalara ne derece

katıldığından söz eder. Bunu aynı şekilde sıraya koyan Leithwood ve Jantzi'ye (2000:420) göre ise okul bağlılıklarının psikolojik ve davranışsal şekilleri vardır. Öğrencinin okuldaki etkinliklere katılması davranışsal şekle girmektedir. Öğrencinin okulu düşünmesi, okulla içselleşmesi ise bağlılığın psikolojik şeklini oluşturmaktadır.

Thompson'a (2005) göre okula bağlı olmanın birçok faydası vardır. Örneğin; okula karşı olumlu hisleri olan, okuldaki değişik etkinliklere aktif katılan öğrencilerin okullarını bitirme ihtimalleri daha fazladır. Finn ve Rock (1997) tarafından ise okullarına bağlı kalmak ve akademik başarıları, sürekli okulda olmaları, kuvvetli akademik ümitlere sahip olma gibi farklı çeşit eğitimsel neticeleri arasında olumlu bir bağlantı vardır.

Manlove (1998) fakülte bağlılık düzeyinin, okul bırakma düzeylerinde eksilme ve çocuk hamileliği düzeylerinde eksilmeyi sağladığını fark etmiştir. Öteki yandan okula bağlı olmama şekilleri (school disengagement), öğrencilerde dışlanmaya ve ayrılmaya neden olmaktadır. Genç kuşak içinde okul bağlılığı eksikliğini, madde kullanımı, çocuk hamileliği suç oluşturan olaylara katılma ve okulu bırakma gibi aşırı önemli sonuçlara sebep olduğu tespit edilmiştir (Caraway, Tucker, Reinke & Hall, 2003:420).

Okul bağlılığı düzeyleri ileri boyutta olan öğrencilerin okullarını bırakmaları, davranışsal problemleri göstermeleri az daha imkânlıdır. Bundan dolayı bağlantı meselesi anne-babalara, eğitimciler, başarısızlıklara sebep olan sınıftaki durumların değişim ve gelişimleri noktasında bir ortam oluşturmaktadır (Bruyn, 2005:24).

Bu faktörlerin hepsinden dolayı okul bağlılık söylemi; azalan bilimsel başarıları, öğrencilerin okullardan uzaklaşmalarına, okullarına ve bildiklerine karşı duyarsız olmaya ve şehirlerdeki okullarından uzaklaşma düzeylerinin ön seviyede bulunmasına bir çare olarak artan bir dikkati kendine çekmektedir (National Research Council and Institute of Medicine, 2004. Akt: Fredricks ve diğerleri 2004).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, literatür taramasına dayalı olarak öğrencilerin okul bağlılığını etkileyen faktörleri belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Okul bağlılığı; öğrencilerin okul ve hayatlarının çeşitli boyutlarıyla olan ilişkisidir (Maddox ve Prinz, 2003). Okula gerçek anlamda bağlı olan öğrenciler, okul için çok fazla emek verdikleri, okula sadece not almak amacıyla gelmedikleri, aksine okula ve okulda öğrendiklerine değer verdikleri, anlamaya da dikkatlerini verdikleri görülmüştür (Bruyn, 2005: 16). Öğrencinin okula bağlılığı, pozitif davranışlarda bulunma, okulla ilgili ödevleri yapma davranışında bulunma ve okul dışındaki etkinliklere katılımı şeklinde kendini gösterir (Savi, 2011). Bağlılığı anlayan öğrenci sadece öğretmenin verdiği ödevleri yapmakla kalmaz, ödevini isteyerek ve titiz bir şekilde yerine getirir. Ötesi öğrenci görevini yapar; çünkü bu faaliyeti anlam verdiği az vakitli amaçlarıyla ilgili bir sorumluluk olarak kabul eder (Schlechty, 2001: 68).

1.3. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma kapsamında elde edilen literatür 'ün araştırmanın kapsamını belirlediği varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma literatür taraması yapılan kaynaklarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma bir durumu tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanlarında en çok tercih edilen araştırma yöntemidir. Betimsel araştırmada bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özellikleri derinlemesine tanımlanır (Büyükoztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016 :24).

2. ÖĞRENCİ OKUL BAĞLILIĞI

2.1. Okul Bağlılığı Tanımı

Okul bağlılığı; öğrencilerin okul ve hayatlarının çeşitli boyutlarıyla olan ilişkisidir. Okula bağlılık öğrencinin okul, okul personeli ve okulda anlatılmaya çalışılan fikirlerle olan ilişkisi olarak tanımlanabilir (Maddox ve Prinz, 2003). Okulla alakalı olarak türlü çalışmalar yapılmış ve çeşitli tanımlamalarda bulunulmuştur. Şimdi bu tanımlamalardan bazılarına bakalım.

Newmann (1992), öğrencinin okul bağlılığını açıklarken öğrencinin öğrenmesine ruhsal anlamda katkı sağlaması olarak tanımlamıştır. Okula gerçek anlamda bağlı olan öğrenciler, okul için çok fazla emek verdikleri, okula sadece not almak amacıyla gelmedikleri, aksine okula ve okulda öğrendiklerine değer verdikleri, anlamaya da dikkatlerini verdikleri görülmüştür. Friedman ise bağlılığı açıklarken; okulda yerine getirilmesi gerekenlere ne kadar zaman ayrıldığı, anlatılanlara ne derece yöneldiği, sorular sorulması ve sorulan sorulara cevap verilmesi şeklinde ifade etmektedir (Bruyn, 2005: 16). Finn ise okul bağlılığını tanımlarken, öğrencinin okulla ne derece ilişkili olduğu, okulu ne kadar benimsediği şeklinde açıklamada bulunur.

Literatürde okula bağlılık, beş şekilde ifade edilmektedir. Sınıftaki durum ve eylemler, bilimsel çalışmalar, etkinliklerle olan ilişkisi, akranlarla olan ilişkileri ve okulun topluluğudur. Bağlılığı anlayan öğrenci sadece öğretmenin verdiği ödevleri yapmakla kalmaz, ödevini isteyerek ve titiz bir şekilde yerine getirir. Ötesi öğrenci görevini yapar; çünkü bu faaliyeti anlam verdiği az vakitli amaçlarıyla ilgili bir sorumluluk olarak kabul eder (Schlechty, 2001: 68).

Maslow (1987), kişilerin ihtiyaçlarının da belli bir sırada olduğunu, aşağıdaki ihtiyaçların karşılanmaması durumunda yukarıya doğru bir ilerleme olamayacağını ifade eder. Bunlar; yaşamsal ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyaçları, sevgi ihtiyacı, saygı ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme. Kendilerini okulun bir parçası olarak gören öğrenciler, okula bağlılıklarını artıracaklar ve daha yukarıda bulunan basamaklara doğru yol alacaklardır (İhtiyaroğlu, 2014).

Silverman ve Teevan (1986) okula bağlılığı; öğrencinin öğretmenini değerli görmesi ve onların düşüncelerine değerde bulunması tarzında açıklar. Öğrencinin sosyal davranışlar sergilemesi; öğrencinin okulunu değerli görmesine ve okulunda başarıyı fark etmesine bağlıdır. Sosyal davranışların fazla olması sonucu okula bağlılığı artıracaktır (Weiss, 1982).

Okula bağlı olma durumu yüksek öğrencilerin duyuşsal ihtiyaçları elde edildiğinden dolayı kaygıları daha azdır. Bağlılığı yüksek olan öğrenciler profesyoneldir, okul dışındaki hayata adapte ve okulda fazlasıyla kendini belli etmektedir (İhtiyaroğlu, 2014). Bu öğrenciler, okula değer verirler, akranlarıyla iyi ilişki içindedirler, hayatlarından hoşnutturlar, okul içindeki ve dışındaki etkinliklere katılırlar, okula devam oranları daha yüksektir (Cemalcılar, 2010).

Öğrenciler anı yaşama davranışları gösterebilir. Bu davranışlar bağlılıkla ifade edilemez. Çünkü bağlılık aktif bir süredir. Öğrencinin içerikle yoğunlaşması, ilgisini vermesi, öğretmenlerin beklentilerine karşılık onları gerçekleştirmek istemesi bağlılığın aktif olduğunun bir göstergesidir. Öğrenci görevini yapma noktasında bir mecburiyet olarak görmez, aksine amaçlarına ulaşmada bir vasıta olarak kabul eder (Schlechty, 2011).

Öğrencinin okula bağlılığı, pozitif davranışlarda bulunma, okulla ilgili ödevleri yapma davranışında bulunma ve okul dışındaki etkinliklere katılımı şeklinde kendini gösterir (Savi, 2011).

2.2. Okula Bağlılık Çeşitleri

Okula bağlılık davranışsal, bilişsel ve duyuşsal olmak üzere üç şekilde ifade edilmekte ve okula bağlılık çok yönlü şekliyle araştırılmaktadır (Fredricks, Blumenfeld ve Paris, 2004).

2.2.1. Davranışsal Bağlılık

Davranışsal bağlılık, öğrencinin eylem ve sunum gibi dersin ötesinde diğer faaliyetlere katılımını ve performansını içine alır. Davranışsal bağlılık okuldan kopmanın engellenmesinden ve olumlu neticeler sağlamanın öneminden bahseder.

Davranışsal bağlılık, okulda yapılması gerekenleri yapmak şeklinde ifade edilebilir. Emekte bulunmak, adapte olmak, soru sormak, sınıfta olup bitenlerin içinde bulunmak, sorumluluğunu yerine getirmek davranışsal bağlılığın pozitif eylemler bölümü içinde bulunur (Dönmez, 2016).

Okuldan kopuk olmak ve okulda olanlara uzak kalmak ise okuldan uzaklaştırıcı eylemler bölümünde yer alır (Finlay, 2006: 2).

Başka görüşe göre davranışsal bağlılık, öğrencilerin okulda yapılması gereken şekilde davranması, sorumluluklarını yapması, sınıfa yoğunlaşması şeklinde ifade edilir (Lippman ve Rivers, 2008:1-3). Wang ve Halcombe (2010: 634) ise davranışsal bağlılığı, okulla alakalı pozitif etkinlikler ve okulda bulunma hali olarak ifade eder. Diğer bir görüşe göre ise kurallara dikkat etme, sosyal etkinliklerde bulunma, öğrenme isteği olarak açıklanır (Fitz Simmons, 2006: 22-23).

2.2.2. Bilişsel Bağlılık

Bilişsel bağlılık, öğrencilerin okulda öğrendiklerini niçin ve nasıl yaptıkları konusunda bir fikir geliştirmesi olarak açıklanır.

Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar, öğrencinin kavraması için ruhsal birikimler yapmasını, öğrencinin kavramadaki yöntemleri şahsının ifade etmesine işaret olmaktadır. Bilişsel bağlılıkla ilgili ifadeler, yeterli olandan çok öğrencinin fazladan emek vermesine ve güç olanaklar karşısında direnmeye odaklanmıştır (Newmann ve diğ.,1992).

Connell ve Welborn, bilişsel bağlılığı; problem çözümede esnek olma, zorluklarda tercihlerde bulunma, zorluklarla karşı karşıya kalınca olumlu düşünme olarak tanımlamaktadır. Newmann (1981) bilimsel çalışmasında bilişsel bağlılığı; öğrencinin öğrenmelere yönelik sarf ettiği güç, bilgide uzmanlaşma ve bilgiyi sağlama şeklinde ifade etmektedir. Wehlage'de bilişsel bağlılığı ; öğrencinin okulda verilen bilgiyi işe yarar şekilde öğrenmesi ve bilirkişi olmaya çalışması olarak tanımlamaktadır.

Schlechty (2001: 72), öğrencinin okula bağlılığını okulda yapılması gerekenleri benimsemesine bağlamıştır. Bunları da beş kategoride araştırmıştır. Orijinal bağlılık, simgesel bağlılık, edilgen uyma, vazgeçme ve isyandır.

2.2.3. Duyuşsal Bağlılık

Duyuşsal bağlılık öğrencinin okuluna, öğretmenlerine ve dış dünyasına olumlu karşılığını ifade etmektedir. Duyuşsal bağlılık, okulda yapılan etkinlikleri ifade ederken fark edilen pozitif duyguları, olumlu olmayı, istekli olma ve ilgili olmak özelliklerini taşımaktadır (Fredricks ve diğ., 2004: 63).

Finn (1989) ise bağlılığı okulla aynı olma olarak açıklar. Duyuşsal bağlılığı öğrencinin sınıftaki sıkılganlığına, okuluna olan ilgisine, endişeli görünme gibi duygusal tepkilere işaret etmektedir (Connell ve Welborn, 1991).

Duyuşsal bağlılık his, değer ve alakayla münasebetlidir. Okul ve öğretmenlere karşı olan davranışları, sahip olma ile ilgili hisler, okul başarısına olan alaka duyuşsal bağlılıktandır (Finlay, 2006: 3). Wang ve Holcombe'a göre (2010: 634) duyuşsal bağlılık okulu betimleme manasına gelmekte ve öğrencinin okulla ilgili hareketlerini kapsamaktadır.

Üç bağlılık türü de okula bağlılık için büyük bir öneme sahiptir. Hepsi de birbiriyle ilişkilidir. Biri diğerinden ayrı düşünülemez (Finlay, 2006: 3). Öğrencinin bu üç bağlılığa sahip olması, eğitim ortamına olumlu bir şekilde girmesini ve akademik ve sosyal olarak başarı göstermesini sağlayacaktır (Fitz Simmons, 2006: 14). Bu bağlılık türlerini ölçmek için çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Gözleme yönelik yapılan ölçme metotları ise daha fazla davranışsal ve bilişsel bağlılığı ölçmüştür (Lippman ve Rivers, 2008: 1-3).

3. OKUL BAĞLILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Türkiye'de öğrencilerin okula bağlılıkla alakalı yapılan araştırma sayısı fazla değildir. Balkıs ve diğerleri (2005) araştırmalarında II. kademe öğrencilerinin aitlik hislerini, öz yeterlik düşüncelerini, medya ve arkadaş çevrelerini bakış açılarıyla olan ilişkilerini incelemiştir. Araştırma İzmir ve Denizli şehirlerinde öğrenim gören II. kademe öğrencilerinden 11 ile 15 yaş aralığında olan, 257 kız ve 260 erkek öğrenci olmak üzere 517 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şiddetin; medya, arkadaş çevresi ile doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Arastaman (2009) yaptığı çalışmada lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılıkla olan hallerine ilişkin düşünceler ifade etmiştir. Ankara şehri merkez ilçelerinde, 17 devlet lisesinde eğitim alan 408 öğrenci, bunların derslerine giren öğretmen ve burada görev yapan idareciler dahil edilmiştir. Araştırmadan çıkana göre kız öğrenciler okula daha bağımlıdır. Ailenin ekonomik durumunun iyi olması öğrencinin okulla olan bağlılığında azalmaya sebep olmaktadır.

Aşağıdaki bölümde öğrencinin okula olan bağlılığını etkileyen faktörler iki boyutta anlatılmaya çalışılmıştır.

3.1. Okul Düzeyli Faktörler

Okul, öğrencinin hayatında önem arz etmektedir. Öğrencinin başarısı okulunu sevmesine, benimsemesine ve okuldaki ortama bağlıdır. Öğrenciye okulu sahipleneceği bir ortam oluşturulmalıdır.

Konu ile ilgili çalışmalara bakıldığında iyi bir okul ortamının öğrencilerin okulla olan bağlılığını artırdığı sonucuna ulaştırılmıştır.

Newmann (1981: 546) öğrencilerin derslere katılmasını ve okulun bir ayrılmazı olmasını artıran ortaöğretimin özelliklerini şu şekilde özetlemiştir: Seçimlere isteyerek katılma vardır, sınıf mevcudu önemlidir, okul yönetimine öğrencilerin dahil olması gerekir.

Bir okulun fiziki şartları duyuşsal ve davranışsal bağlılıklar üzerinde etkilidir (Finn ve Voelkl, 1993: 252).

3.1.1. Sınıfın Yapısı

Sınıftaki öğrenci mevcudu okul başarısı üzerinde etkilidir. Mevcudun az olduğu sınıflarda öğretmen ve öğrenci iletişimi daha fazla olduğundan başarı da artacaktır. Tersine bir durumda ise başarı da azalacaktır. Sınıf mevcudu okula bağlılığı etkiler. Mevcudu 20'nin altında olan sınıflarda başarı yüksektir. Sınıf büyüklüğü de okula olan bağlılık üzerinde büyük bir öneme sahiptir (Finn, Pannozzo ve Achilles, 2003: 321).

Öğrenci sayısı az olan sınıflarda öğrenciler hem arkadaşları hem de öğretmenleriyle daha fazla ilişki içerisinde olurlar. Bu durumda öğrencilerin başarılarının fazla olmasını sağlar (Arastaman, 2009). Sınıftaki öğrenci sayısı fazla olmayan sınıftaki öğrencilerin davranışlarının olumlu yönde olacağı söylenebilir (Finn, Pannozzo ve Achilles, 2003: 339).

3.1.2. Öğretmen Faktörü

Öğretmen de okula olan bağlılıkta büyük bir yere sahiptir. Öğretmen ve öğrenci iletişiminin fazla olması sonucunda okula bağlılık da yüksek olmaktadır. Öğretmen, öğrencinin okul bağlılığını fazlalandırmak için elinden gelen çalışmaları yapmalıdır. Bu konu ile ilgili fikirlere aşağıda değinilmiştir.

Öğrencilerin bilişsel, davranışsal ve duyuşsal bağlılıklarının üzerinde öğretmenlerin öğrencilerine destek vermelerinin etkisi vardır. Öğrencilerin öğretmenleriyle olan ilişkisi onların okuldaki davranışsal bağlılığı üzerinde etkilidir (Fredricks ve diğ., 2004).

Başka kişilerle içten ilişkide bulunma amacı gerçekleştirecek şekilde hazırlanan ödevler bağlılık durumunu artırır. Grup hareketini bilmek ve bu süreyi güzel bir şekilde yapmak katılımı sağlayan öğretmenlerdir (Schlechty, 2001:132).

Sillins ve Mulford'a göre (2004:449) öğretmen ve öğrencinin okula bağlılıkları doğrudan birbiriyle ilişkilidir. Birinin bağlı olması diğerinin de bağlılık düzeyini artıracaktır. Skinner ve Bellmont (1993) göre öğretmenlerin okula bağlılıkları ile olumlu yönde ilgili olmaları arasında da doğru bir ilişki vardır.

Marks (2000), öğrencinin akranlarından ve öğretmenlerinden dayanak almalarının sınıfta yüksek bağlılık göstermelerini sağlayacağını ifade eder. Öğretmeni ile olan ilişkisi iyi olan bir öğrencinin okula devamı da yüksek olacaktır.

Connell, Helpem-Felsher, Cliffor, Crichclov ve Usinger'in (1995:58) araştırmalarına bakılırsa bağlılığın derecesi eforun bir işaretidir.

Öğrenciler umudunu yitmezse, öğretmenlerin onların okul bağlılıklarına katkısı olacaktır. Öğrencilerinin ihtiyacını yerine getiren öğretmen sınıftaki öğrencilerin davranışsal bağlılıklarının ileri durumda olduğundan tema olunur (Skinner ve Belmont, 1993).

Öğretmenin öğrencileriyle ilişkisi içerisinde olması, onların fikirlerine dahil olmalarını bilmesi öğrenci açısından değerlidir. Osterman (2000:339) öğretmenlerine güvenen öğrencilerin bağlılık düzeylerinin de yukarı yönde gelişeceğini belirtir.

Klasik modele sahip bir öğretmenin fikrinin dayandığı amaçlar vardır. Öğretmenler de bu ihtiyaçlara göre hareket etmeli, temalarını da bu ihtiyaçlara uygun olacak şekilde ayarlamalıdır (Schlechty,2001:159).

Schlechty'e göre öğrencilerin dersteki bağlılıklarını artırmak için öğretmenlerin yapacaklarını bu şekilde sıralamıştır (2001:105-107):

Öğretmenler konularını anlatırken konu ile ilgili etkinliklerdeki faaliyetlerinin öğrencilerin dikkatini çekecek türden olmamaları kötü sonuçlar almalarına sebep olmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilere ödevler vermesi, öğrenmelerini pekiştirmesi, oyunlarla bağı güçlendirecek şekilde denge sağlamaları sayesinde öğrenciler derse daha fazla dahil olmaktadır. Öğrenciler derslerini yaparken belli ölçüt koyan ve onların da bu ölçütlere göre düzgün biçimde davranmalarını sağlayan öğretmenlerin, diğer öğretmenlere göre duruma kendilerini dahil etme ihtimali daha fazladır. Öğrencisi hata yaptığında veya iyi olmayan neticeler aldığıda da öğrencisini koruyan ve onu kırmadan yeni bir ortam sunan öğretmenin öğrencilerini daha iyi konumlara getirmesi ihtimali daha yüksektir (Schlechty,2001:105-107).

Yaptığı etkinliklerle öğrencileri arasında iletişim kurmayı sağlayan öğretmen, öğrencisini adapte ederek grup çalışmasına dahil etmede hedefine ulaşacaktır. Öğrencilerine faaliyetlerini nasıl devam ettireceklerini ve ne zaman hangi akranıyla çalışma yapacağını veren öğretmenin, öğrencilerini derse dahil etme oranı tam tersi durumda bulunanlara göre daha yüksek olacaktır (Schlechty,2001: 105-107).

3.1.3. Öğretilen Konular

Öğretim programlarının aynı olmayışı sonucunda okul ve öğretmen tarafından farklılıklar meydana getirmektedir. Farklılıklar beraberinde yenilikleri dile getirir. Okuldaki programlar öğrencilerin hazır bulunuşluğuna yakın, yaşadığı çevreye uygun, öğrencinin okul bağlılığını artıracak şekilde hazırlanmalıdır. Bununla ilgili yapılan faaliyetler aşağıda kısımında dile getirilmiştir.

Okullar tam manasıyla öğreteceklerini hedeflerle bir araya getirip bütünlüğü sağlarsa ve bunun yanında da öğrencilerin mutluluğunu ve okula bağlılığını sağlamaları durumunda asıl amaçlarına yönelmiş olurlar (Schlechty,2001:85).Okulda anlatılacak konular, öğrencilerin anlayacağı bir dille ve gerekli beceriklere sahip olmalarına imkân verirse, öğrencide öğrenmenin oluştuğuna kanaat getirilir (Schlechty,2001: 65).

Sonuca ulaşmak için ifade edilen ölçütler ne kadar ulaşılacak olursa öğrencilerde görevini o kadar fazla yerine getirir. Öğrencilere değerli olduklarını ne kadar hissettirirsek onlar o derece adapte olurlar (Schlechty,2001:126).

3.1.4. Öğretim Yöntemleri

Kişi bildiklerini karşısındaki bireye verebildiği ölçüde biliyordur. Bunun gerçekleşmesi de konuya uygun yöntemle olacağı bilinir. Okula bağlılığı artırmak için öğrencilerin sıkılmasını engelleyecek ve onları derse daha fazla katacak yöntemler kullanılmalıdır. Öğretmen sınıfta öğrencilere en fazla yarar sağlayacak metodu uygulamalıdır. Konuyla bağlantılı fikirlere aşağıda değinilmiştir. Öğretmenin öğrencilerine dikkatlerini fazlasıyla bulunduracağı türden görevler ayarlaması beraberinde başarılı sonuçlar getirecektir. Öğretmenin istediği işlerin öğrenciler tarafından yapılması öğrencilere başarı getireceği ispatlanmıştır (Schlechty,2001:165).

Öğrenciler, ders içeriklerinin ve derste kullanılan yöntemlerin ihtiyaçlarla uyuşmadığını ifade etmektedir (Hootstein,1994:215).

3.1.5. Okul Yöneticilerinin Okul Bağlılığına Etkisi

Öğrencilerin okula olan bağlılığının artmasında okul yöneticilerinin etkisi büyüktür. Okul idaresi öğretmen, öğrenci ve veli ile ne kadar ilgili ise onların isteklerine ne kadar çok karşılık verirse okula bağlılık da o kadar yüksek olur. Okul yöneticisi, okulu öğrencinin sosyal ihtiyacını giderebileceği bir yer haline getirmesi beraberinde okula bağlılığı artırır. Konuyla alakalı fikirler aşağıda belirtilmiştir.

Öğrencilerin okula bağlılık seviyelerini okul dışındaki toplumsal aktiviteler aracılığıyla yükseltmek, öğrencilere etkinliklere katılımı doğrultusunda verecekleri yüreklilikle oluşmaktadır (Arastaman,2009).

Leithwood ve Jantzi'ye (2000:429) göre okul yöneticilerinin liderlik özelliklerinin, öğrencinin okulu ile bütünleşmesi üzerinde etkili olduğu, ayrıca bunun önemini öğretmen liderliğinden fazla olduğu açıktır.

Bütün bunların oluşmasında müdürlerin etkili olduğu kaçınılmazdır. Öğretmenler üzerinde idareciler olumlu bir etkiye sahiptirler. Öğretmenin ilgili olması öğrencinin de ilgili olmasını sağlamaktadır. Bunun sonucunda da okula bağlılık artmaktadır (Silins ve Mulford, 2004: 461).

Ders dışında okul yönetimi sosyal faaliyetler yaparken kendi denetiminde sağlar. Faaliyetler öğrencilere uygun olmalıdır. İsteklerine yanıt olacak durumda olmalıdır. Ayarlamasının uygun yapılması durumunda öğrencinin okula olan ilgisi artar (Fullarton, 2002: 117).

Okul yöneticileri öğrencinin yararına olacak etkinlikleri yaparak öğretmenlere yardımcı olurlar. Öğretmenler de yöneticilerin planladığı bu etkinlikleri nasıl yapabileceklerini bilip bunu öğrencilerine anlatırlar (Schlechty,2001).

3.1.6. Ders Dışı Sosyal Etkinlikler

Sınıfın dışında kalan etkinlikler sayesinde öğrenciler birbirini tanır ve sosyalleşir. Bu etkinlikler sayesinde öğrencinin okula olan bağlılığı artar. Bu faaliyetler aynı zamanda sınıf içinde başarılı olamayıp sınıf dışında başarıyı gördüğü etkinliklerdir. Bu faaliyetlerle ilişkili fikirlere aşağıda değinilmiştir.

Finn'in (1989) göre öğrenciliğin ilk zamanlarındaki okula bağlılık daha sonraki başarılarımızda etkili olmaktadır. Sosyal etkinliklere yeteri kadar katılmayan öğrencide zamanla başarısızlık ortaya çıkar. Sosyal faaliyetlere dahil olmayan öğrencide duygusal yönde bir yıkıma sebep olacaktır. Bu da okul bağlılığını azaltacaktır (Fredricks ve diğ.,2004: 71).

Okul dışı toplumsal etkinliklere dahil olmanın Holland ve Andre'ye (1997) göre öğrencilerin vakti verimli değerlendirme şeklini, gruplama gibi becerilere sahip olmasını, öğrencinin bireysel özelliklere etki ederek toplumsal ödül almasını sağlar.

3.1.7. Okul Ortamı

Öğrencilerin sosyal faaliyetlerini rahat bir biçimde sergilediği okul ortamında bulunan öğrencilerde okula bağlılık yüksek olur. Öğrencilerin dersleri ve konuları öğrenebileceği şekilde olması ve bu derslerde gerekli materyalin bulunduğu okul ortamlarında okula uyum daha fazla olur. Okul ortamı ile ilgili yapılan değerlendirmelere aşağıda yer verilmiştir.

Lee ve Smith (1995) okul bağlılığının artması için öğretmen dayanağına ek olarak, eğitim ve öğretim için gerekli malzemeyi temin etme, beslenme sorununu halletme, güvenlik ve rehberlik kısımlarının da önemli olduğunu kabul eder.

Stiggins (1999:195) öğrenci başarılarını ve bağlılıklarını artırmayı amaçlayan okulların özelliklerini şu şekilde açıklar: Öğretim programları okulların kapsamında olmalıdır. Ödevler, öğrenmenin farkına varıldığı zamana kadar değerlendirilir.

Okullar sert kuralların olduğu bir ortam olmanın tersine, sosyal etkinliklere öğrencilerin isteyerek katıldığı bir mekân halinde olması durumunda başarı ve okula bağlılık artar.

3.1.8. Öğrenci Bağlılığını Etkileyen Okul Nitelikleri

Okula bağlılığı etkileyen etmenlerden biri de okulun kendine göre belli sınırlarının olmasıdır. Öğrenci, ödev ve başarılarından öğretmenine karşı sorumludur. Öğrenmeyi kişiselleştiren okullarda öğrenci okul bağlılık oranı yüksektir. Öğrenci mevcudu fazla değildir. Öğrencilere danışman öğretmenler rehberlik etmektedir. Böyle okullarda öğrenci okuluna uyum sağlar. Programlar öğrencilerin yaşadıkları hayata yakın şekildedir. Öğrencilerin okula olan bağlılıklarının eksilmesinde okul sorumludur. Öğrencilerin gördüğü konular üstünde eleme ve denetleme yetkileri azdır (Voke,2002: 2).

Okula olan bağlılığa etki eden okulun özelliklerini Finn ve Voelkl, iki şekilde araştırmıştır:

Yapısal Çevre: Okulun bulunduğu mekân, büyüklüğü ve öğrencinin etnik şeklinden meydana gelir. Lindsoy (1982) liselerde öğrencilerin devamsızlıklarının az olması sosyal faaliyetlere katılımın fazla olması öğrenci sayısı ile yakından ilgilidir.

Düzenleyici Çevre: Tehlike sınıfındaki öğrencilerin bağılıkları üzerinde kontrol-nizamlarının öğrenciler tarafınca ne derece benimsendiğidir.

Purkey ve Smith'e göre (1983:445) gürültünün öğrencinin dikkatini dağıttığı, öğrenmenin olması da güven ortamına bağlıdır.

Natriello'ya göre (1984: 22) sınav şekillerinin uyumlu olmadığını fark eden öğrenciler, az emek veren ve okulda kabul görmeyen etkinliklere dahil olan öğrenci durumuna girerler.

Gold ve Mann (1984: 116)'a göre öğrencilerin sorumluluğuna çok fazla bağlı olması öğrencinin okulun esnek olduğunu bilmesine bağlıdır. Öğrencilerin en üst kapasiteye ulaştıklarını ve daha az emek verdiklerini ifade etmişlerdir.

3.2. Öğrenci Düzeyli Faktörler

Öğrencilere psikolojik ihtiyaçları doğrultusunda yardımcı olunmalıdır. Bu ihtiyaçların giderilmesi beraberinde okula olan bağlılığı da artıracaktır. Öğrencilerin bilimsel beceri ve sözleri bilmelerini ve uygun yöntemler hazırlayarak öğretmenin en önemli sorunlarından biri olur (Schlechty, 2005: 74).

3.2.1. Öğrencinin Okul Toplumu İçindeki Aidiyet İhtiyacı

Okulun amacı ülkesine değer veren, faydalı, doğru ve medeni bireyler yetiştirmektir. Bunu sağlamak eğitimin uygulanmasıyla olur. Toplumda öğrencinin de bir yerinin olması gerektiğini kabullendirmek gerekir.

İnsanlar öteki kişilerle güvenilir bir şekilde iletişim halinde olmaya, değerli olduğunu bilmesine ihtiyacı var (Stipek, 1996). İnsanların içinde buldukları mekâna faydalı olduklarını hayal etmesi, onların başarılı olması için isteklendirir (Voke, 2002).

Ryan, Stiller ve Lynch (1994) lise öğrencilerinin okul bağılılık seviyesinin çok olmasını öğrencilerinin öğretmenlerine güvenmesiyle olacağını ifade ederler.

Bireyi dahil etmek, önem vermek, cesaretlendirmek olarak tanımlanan kelime aitliktir. Osterman'a (2000) göre aitlik duygusu okul bağılılığıyla ilişkilidir.

3.2.2. Öğrencinin Özerklik İhtiyacı

Öğrencilerin kendi başlarına karar verebilme yeteneği okul başarısı üzerinde etkilidir. Öğrencide kendi kararını alma yeteneği gelişmişse bu öğrenci kendini bulunduğu ortamın bir vazgeçilmezi olarak görür. Böyle bir öğrenci kendini ifade eder ve mutlu olur. Bunun sonucunda okul bağılılığı artar. Konu ile ilgili fikirlere şöyle değinilmiştir.

Finn'e (1989) göre, bireylerin kendini anlatma ve kendi başına karar alma yeteneği, etkinliklere dahil olma zaman ilerledikçe bunlar da fazla olmaktadır. Bu etkinliklere katılan öğrencinin okula olan bağılılığı zamanla değişime uğrayarak artar.

Connell'e göre ise bireyin kendi başına karar alma, kendini yeterli görme ve sahiplenme ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların öğrencinin okul ortamında görülmesi, onun okula olan bağılılığını etkilemektedir (Connell ve Welborn,1991).

Bir diğer araştırmada öğrencilerin etkinliklere katılma sebepleri ve neden bir birey olma ihtiyaçlarının olduğu üzerinde durulmuştur. Etkinliklere kendi istekleri doğrultusunda katılmalarının öğrencilerin duygu ve davranışlarıyla ilişkili olduğu kanaatine varılmıştır (Connell ve Welborn, 1991).

3.2.3. Öğrencinin Yeterlilik İhtiyacı

Birey öncelikle kendine inanmalı, kendine güvenmelidir. Bir öğrenci öncelikle kendisi başaracağına inanmalıdır. Daha sonra ise bulunduğu ortamı, öğretmeni de öğrencinin başaracağına inanması yönünde etkili olmaktadır. Yeterli olduğunu gören ve buna inanan öğrencinin okula bağılılığı da artar. Bu yönde yapılan araştırmalar aşağıda verilmiştir.

Yeterliliğin olması yönetime, yeteneğe ve kendini kontrol etme fikrine bağlıdır (Connell ve Welborn, 1991). Öğrencinin yeterlilik ihtiyacının görülmesi durumunda öğrencide başarısını denetleme davranışı görülür. Öğrenciyi istenilen sonuca yetiştirecek etmenlerin verilmesi öğrencide yeterlilik inancının oluşmasında önemlidir (Skinner ve Belmont,1993). Leithwood ve Jantzi (2000) de yeterlilik ihtiyacı karşılanan ve yeterliği çok olan bireylerin de okula karşı bağılıklarının da artacağı yönünde görüş ifade etmektedir.

Öğrencilerin başarılı olmasında başarıya inancı ve ders konularına yeteri kadar donanımlı olmasının etkisi vardır. Bu sebeple öğretmenler (Linnenbrink ve Pintrich,2003:134-135) öğrencilerin yapabileceği etkinlikleri sunmalıdır. Öğrencilere onların gelişiminde önem arz eden sorumluluklar verilmelidir. Onlara da başarabilecekleri bir konunun olduğu anlatılmalıdır. Bireyin bütün her şeyde yeterliliğinin olamayacağı ve bu yönde kuvvetlenmelidir.

3.2.4. Akran Grubu ve Ailenin Okul Bağlılığı Üzerindeki Etkisi

Bir öğrencinin okula olan bağlılığı üzerinde akranlarıyla olan ilişkisi, eğitime olan bakışın, çocuklarına ne derece sahip çıktıklarının, coğrafik şartların, ailelerde yaşananların etkisi vardır. Bununla ilgili araştırmalar bu şekildedir.

Kinderman'a göre okulda arkadaşlarıyla olan ilişkisi iyi olan bir bireyin hayatının diğer aşamalarında da etkili olduğu farkına varılmıştır. İstenmeyen davranışlarda bulunan öğrenci okulda akranlarından ayrı kalacaktır. Bu da öğrencinin okuldan kopmasına sebep olacaktır (Fredricks ve diğer,2004:77).

Bruce ve Crump (2003:121)'e göre aileler, öğrencilerin okula olan tutumunda vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Ayrıca onların okula karşı güzel fikirlere ulaşmasında da ailenin önemi yadsınamaz. Ailelerin öğrencileriyle ilgilenmesi onların okula olan bağlılığı üzerinde çok etkilidir. Aile ve öğrenci bağının güçlü olması beraberinde okula bağlılığı da güçlü kılar (Bruce ve Crump, 2003:122).

4. OKUL BAĞLILIĞI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Öğrencilerin okul bağlılığı ve bu bağlılığı etkileyen yurt içinde ve yurt dışında yapılan bazı araştırmalara aşağıda yer verilmiştir:

Arastaman (2009)'ın lise öğrencilerine yaptığı araştırmada okula olan bağlılıkta kızların erkek öğrencilere göre daha fazla olduğunu görmüştür. Bu araştırmada bir de bireylerde davranışsal bağlılığın, bilişsel bağlılığa göre fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Sarı (2013), yaptığı araştırmada okula bağlılığın düşük olduğunu görmüştür. Araştırmasında okula bağlılık oranının kız öğrencilerde daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Ueno (2009)e soyu aynı olan öğrenciler üzerinde araştırma yaparak, onların kuracağı ilişkinin okul bağlılığı üzerindeki etkisine bakılmıştır. Araştırma sonucunda beyaz ırkların, siyah ırklara göre okul bağlılığının kuvvetli olduğu sonucuna varılmıştır.

İhtiyaroğlu (2014), araştırmasında okul ortamının öğrencinin okula olan bağlılığı üzerinde pozitif etkisini fark etmiştir. Cemalcılar (2010) araştırmasında okul şartlarının değeri, okulda yapılacak etkinlikleri kuvvetleyen imkânlarla ulaşılma derecesi, okulda olan güven de okul bağlılığını etkilemektedir demektedir.

Nichols (2008), yaptığı araştırmada günümüz ve geçmiş okul imkânları ölçüsünde incelemelerde bulunmuştur. Araştırma neticesinde aynı ortamda bulunan öğrencilerin okul bağlılıklarında farklılıklar olduğu; bazılarında bireylerin birbiriyle olan ilişkileri, bazılarında ise akademik başarının önemli olduğu görülmüştür (İhtiyaroğlu,2014).

Okula olan bağlılık ve akademik performans birbiriyle münasebetlidir (Bond vd., 2007; Furrer ve Skinner, 2003; Goodenow, 1993).

Öğrencilerin okula olan bağlılıklarının derecesi hem başarıyı hem de okula devam etmelerini etkiler. Kendilerini tamamıyla okula bağlayan öğrencilerin, davranışsal ve duyuşsal okul bağlılıkları fazladır (İhtiyaroğlu,2014).

Goodenow (1993)'e göre okula bağlılık bireylerin ileriki hayata karşı umutlarını da pozitif bir şekilde değiştirebilmektedir. Okula bağlılıkla geleceğe karşı beklenti arasında paralellik vardır.

Caraway vd. (2003) araştırmalarında okula bağlılığı ele almıştır. Araştırma sonucunda öz yeterliliği olan öğrencinin okula bağlılığı yüksek, başarıya endişesi olan öğrencinin okul bağlılığı daha azdır.

Balkıs vd., (2005) yaptığı araştırmada okula bağlılık düzeyi yüksek olan kişilerin şiddete bağlı davranışlarda bulunma ihtimalinin düşük olduğu kanaatine varmıştır. Archambault vd. (2009) ise araştırma neticesinde okula bağlılığın, okulu terk etme davranışını etkilediğini ifade eder.

McNeely ve Falci'ye (2004) göre okula bağlılık seviyesi yüksek olan öğrencilerde okulda bulunma süreleri, devam etmeleri de fazladır. Ayrıca okula bağlılığı zayıf olan öğrencilerde sorun görülme, şiddet ve canına kıyma davranışında bulunma olasılığı yüksektir.

Akademik yönde çalışkan öğrencilerin okula bağımlı olmaları da yüksektir. Öğrencilerin okulu beğenmeleri, ders dışı etkinliklerde bulunmaları başarı durumları üzerinde büyük bir öneme sahiptir (Finn ve ark.1997; Fredricks ve ark. 2004).

Araştırmalarda ailenin eğitim seviyesi ile okul bağlılığı arasında bir çalışmaya denk gelinmemiştir. Ama bireyin yaşam koşullarının daha zor olması ve bu şartlardan kurtulmanın çözümü ise okula devam etmeyi bulması ve ailenin çocuğunu okula göndermede kararlı olması gibi sebeplerle okul bağlılıkları da fazla olmaktadır.

Arastaman (2006)'ın yaptığı araştırmaya göre maddi durumlarının fazla iyi olduğu ailelerde çocuğun okula bağlılığı azdır. Osterman (2000) 'ın çalışmasına göre tam tersi bir durum söz konusudur. Maddi durumu iyi olan ailelerdeki çocuklarda okula bağlılık da yüksektir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Literatür taramasına dayalı olarak öğrencilerin okul bağlılığını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucunda; okula bağlılık üzerinde etkili olan bütün etmenlerin birbiri üzerinde etkisinin olduğunu söylenebilir. Bu etmenler ne kadar uyum sağlarsa bağlılık da o yönde fazla olmaktadır. Okula elinden geldiği imkânlar ölçüsünde yardımcı olmaya çalışan velilerin çocuklarının da okula karşı hisleri olumlu yönde değişecektir. Sosyal faaliyetlerin de öğrenciler için değerli olduğunun farkına varırlar.

Okul bağlılığını etkileyen etmenler; okulla ilgili etmenler ve öğrenci ile ilgili etmenler olmak üzere iki kategoride ele alınabilir. Sınıfın şekli, öğretmen etkisi, ders konuları, eğitimde kullanılan yöntemler, okul idarecileri, okulun mekânı ve sosyal aktiviteler okulla ilgili etmenler olarak kabul görülürken; öğrencinin aidiyeti, özerklik, yeterlilik, akran grubu ve ailenin etkisi ise öğrenciyle ilgili etmenler arasında yer almaktadır.

Okula bağlı olunmadan varacağımız yerlere ulaşmamızın zor olduğunu gördük. Başarıya ulaşmamız için okulu sevmemiz gerektiğini fark ettik. Bundan dolayı okul bağlılığı üzerinde etkili olan etmenleri iyi anlamamız gerektiğinin farkına vardık.

Okula bağlılığın çeşitleri incelendiğinde bilişsel, davranışsal ve duyuşsal olmak üzere 3 türü olduğu görülmektedir. Bilişsel bağlılığın öğrencinin kendine uygun metodu belirlemesi, davranışsal bağlılığın sosyal etkinliği ifade ettiği ve duyuşsal bağlılık denince de bireyin okula ve öğretmene karşı duygularının olduğu görülmektedir.

Okul bağlılığını etkileyen etmenleri iki kategoride ele aldık. Birincisi; okulla olan, ikincisi ise öğrenci ile ilgili olan etmenler olduğunu gördük. Sınıfın şekli, öğretmen etkisi, konular, yöntemler, okul idarecileri, okulun mekânı ve sosyal aktivitelerin okulla ilgili etmenler olduğundan söz ettik. Öğrencinin aidiyet, özerklik, yeterlilik, akran grubu ve ailenin etkisinin öğrenciyle ilgili etmenler olduğundan söz ettik.

Okul mekânı okula bağlılık açısından değerlidir. Öğrencinin başarılı olması okula olan muhabbetine bağlıdır. Başarısının artması da öğrencinin okula olan ilgisine bağlıdır. Bu durumda öğrenci okulda istenen davranışları sergiler. Okulun fiziki durumu da öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olmaktadır. Fiziki şartlar açısından daha dar olan okullarda öğrenciler daha samimi ilişki içerisinde olurlar. Öğrenci sayısının az olması da başarıda etkili olur söyleyebiliriz. Dar sınıflarda öğrenciler daha hızlı birbirlerini tanıyacakları için kendilerini tanıma ve ifade etme hisleri çok güzel değişir. Sınıf alanlarının dar olması öğretmeni mutlu eder bu da sınıftaki atmosfere etki eder. Öğrencilerin okulda kendilerini daha sağlıklı, daha mutlu görmeleri için dersliklerdeki aydınlatmanın, sıcaklığın ve havalandırmanın durumuna bağlıdır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki münasebet ne kadar çok güçlü olursa, bu durumda öğrenci de okula bağlılığı o derece fazla olur. Bunun sonucunda başarı da yüksek olur. Öğretmenin, öğrencinin okula olan bağımlı kuvvetlendirmesi derslere öğrenciyi daha çok dahil etmesine ve kendini daha donanımlı bir konuma getirmesine bağlıdır. Çocukların kendileriyle daha yakın münasebetlerde bulunmaları amacıyla onlara uygun aktiviteler sunmalıdır. Öğrencilere verilecek konuların kullanımında kullanılacak programları hazırlarken öğrencilerin o andaki durumlarını,

buldukları şartları dikkate almalıdırlar. Dersin içeriği varılması istenilenlere ne kadar uygun olursa başarının da beraberinde geleceğine inancım var. Anlatılacaklar, değerlerimize ve kültürümüze uygun olmalıdır. Konular her zaman için öğrencinin anlayabileceği şekilde anlatılmalıdır. Özetle öğrencinin kendini tam manasıyla derse vermesi içeriklerin öğrencilerin gereksinimlerine uygunluğuna bağlıdır. Anlatılacaklar öğrenciye başarabilme inancı verecek şekilde olmalıdır. Öğretmenin bildiklerinden çok, bildiklerini öğrenciye ne kadar verebileceği önem ifade etmektedir. Öğretmenin konuları anlatım şekli önem arz etmektedir.

Okul idaresi, paydaşlarının gereksinimlerini dikkate almalı, rahat olmalı, öğrencileri korkutacak kurallardan uzak durmalı, öğrencileri okula zevkle getirecek faaliyetlerde bulunmalıdır. Hatta öğrenciye alternatifler sunmalı ve liderlik yapmalıdır. Okul idaresi, öğretmenine sıkılmayacağı bir mekân oluşturmalı ki öğretmen kendini tamamıyla işine verebilsin ve bunun sonucunda öğrencinin okula bağlılığı da artabilecektir. Okulu yönetenler; adaletli davranmalı, çevresine güven vermeli ve farklı projeler hazırlamalıdır. Öğrencinin okula bağlılığı adına velilerle sürekli iletişim halinde olmalı ve beraber hareket etmelidirler. Öğrencilerin bütün ihtiyaçları giderilmeli ki aileler çocuklarını okula gönderme noktasında gönüllü olsunlar, öğrencilerde okula tam haliyle kendilerini verebilsinler. Okul yönetimi öğrencileri alacağı kararlara dahil edebilmelidir.

Öteki bir nokta ise öğrenci düzeyli faktördür. Öğrencinin düşünsel gereksinimlerini karşılamak gerekir. Öğrencinin aidiyet, özerklik ve yeterlilik gereksinimlerine söylemde bulunmaktır. Aidiyet faktöründe birey şahsının bulunduğu grubun bir parçası olduğunu kavramalıdır. Bulduğu topluluğun bir ayrılmazı olduğunu bilmelidir. Eğitim aracılığıyla birey kendisinin toplumda sevilmesi ve sayılması gerektiğini anlar. Öğrenciye böyle bir imkan sunulursa şahsını da topluluğa dahil olarak görür ve beraberinde başarı ortaya çıkar. Öğrencinin aidiyet duygusunun gelişmesi sosyal etkinlikler sayesinde olur. Bireyin hür olması, özel olması, kendi başına karar alması ise özerklik olarak görülür. Kişinin başlayacağı işin öncesinde kendisine güvenmesi yeterlilik olarak kabul edilir ve yapabilme hissinin elde edilmesiyle kazanılır. Bu davranışın elde edilmesinde hem öğretmene hem de okul idaresine görev düşmektedir. Böyle bir durumda öğrenci işi yapabileceğine kanaat getirir ve onun okula olan bağlılığını destekler. Öğrenci yapabildiğini gördüğünde daha fazla görev isteyecektir, güç faaliyetler karşısında da yılmayacak ve başarıyı elde edecektir. Bundan ötürü öğrenciye kendi emeğiyle yapabileceği imkânlar oluşturulmalıdır. Okul bağlılığında akran grubu ve anne –babanın tesiri vardır. Öğrencinin okulda akranlarıyla küçük bir yarış içerisinde olması onun okul bağlılığını da etkilemektedir.

Velinin gelir düzeyi normal ve okula olan bakışında bir pozitiflik varsa bu durum öğrenciyi rahatlatarak okula olan bağını da kuvvetlendirecektir. Akranlarınca kabul görmeyen birey okul ortamından kendini soyutlayacaktır. Okulda kabul görmeyen öğrencinin önce duyuşsal sonra davranışsal daha sonra ise bilişsel bağlılığı kötüye doğru bir yol alacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin okula bağlılık oranları erkek öğrencilere göre daha fazladır. Bu araştırma sonuçlarına bakarak; okula bağlılık üzerinde etkili olan bütün etmenlerin birbiri üzerinde etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Bu etmenler ne kadar uyum sağlarsa bağlılık da o yönde fazlalaşır. Okula elinden geldiği imkânlar ölçüsünde yardımcı olmaya çalışan velilerin çocuklarının da okula karşı hisleri olumlu yönde değişecektir. Sosyal faaliyetlerin de öğrenciler için değerli olduğunun farkına varırlar.

5.2. Öneriler

1. Bu araştırma ileri ki süreçlerde daha kapsamlı literatür taraması ile tekrar yapılabilir.
2. Öğrencinin okula bağlılığı için velilerle sürekli iletişim halinde olunmalı ve beraber hareket edilmelidir.
3. Okul yönetimi karar alma sürecinde öğrencileri de dâhil edebilir.

KAYNAKLAR

- Arastaman, G. (2009). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1),102-112.
- Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J. S. & Pagani, L. S. (2009). Student Engagement And Its Relationship With Early High School Dropou. *Journal of Adolescence*, 32(3),651-670.
- Balkıs, M., Duru, E. & Buluş, M. (2005). Şiddete Yönelik Tutumların Öz Yeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi . *Ege Eğitim Dergisi*, 2(6),81-97.
- Bond, L., Butler, H., Thomas, L., Carlin, J., Glover, S., Bowes, G. & Patton,G. (2007). Social and School Connectedness in Early Secondary School as Predictors of Late Teenage Substance Use, Mental Health, and Academic Outcomes. *Journal of Adolescent Health*, 40 (4), 357.e9 - 357.e18.
- Bruce, G. ve Crump, D.A. (2003). Association of Parental involvement and Social Competence With School Adjustment and Engagement Among Six Graders. *Journal Of School Health*, 73(3),121-126.
- Bruyn, H. D. (2005). Role Strain, Engagement And Academic Achievement in Early Adolescence. *Educational studiess*, 31(1),15-27.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W.M. & Hall, C. (2003). Self-Efficacy, Goal Orientation, And Fear Of Failure As Predictors Of School Engagement in High School Students. *Psychology in The Schools*,40(4), 417-427.
- Cemalcılar, Z.(2010). Schools As Socialisation Contexts: Understanding The İmpact Of School Climate Factors On Students “Sense Of School Belonging. *Applied Psychology :An International Review*, 59(2),243-272.
- Connell, J. P. & Welborn, J.G. (1991). *Competence, autonomy and relatedness: A motivation alanlysis of self-system processes 23*. Hillsdale,N.J.; Lavrence Erlbaum Assoc.
- Connell, J.P., Halpern –Felsher, B.L., Clifford, E., Crichlow ,W. & Usinger, P. (1995). Hanging in there : Behavioral,psychological and contextual factors affecting whether African –American adolescents stay in high school. *Journal of Adolescent research*, 10, 41-63.
- Finn, J. D. (1989). Withdrawing From School. *Rewiev of Educational Research*, 59, 117-142.
- Finn, J. D., Pannozo, G.M. ve Achilles, C.M. (2003). The Why’s of Class Size: Student Behavior in Small Classes. *Review of Educational Research*,73(3),321-368.
- Finn, J. D., Rock, D.A. (1997). Acedemic Success Among Students At Risk for School Failure. *Journal of Applied Psychology*, 82,221-234.
- Finn, J. D. Voelkl, K.E. (1993). School Characteristics Related to School Engagement. *Journal of Negro Education*, 62,249-268.
- Fitz Simmons, V.C. (2006). *Relatedness: The Foundation for the Engagement of Middle School Students During the Transitional Year of Sixth Grade*. Unpublished Doctorate Thesis, Hofstra University, United States.
- Fredricks, J.A., Blumenfeld, P.C. & Paris, A.H. (2004). School Engagement: Potential of The Concept, State Of Tehe Evidence. *Rewiev of Educational Research*, 74,59-109.
- Fullarton, S. (2002). *Student Engagement With School:Individual and School-Level Influences (LSAY Research Report No.27)*. Camberwell: ACER
- Furrer, C. & Skinner, E.A.(2003). Sense Of Relatedness As A Factor in Children Academic Engagement And Performance. *Journal of Educational Psycholgy*, 95(1),148-162.

- Gold, M & Mann, D.W.(1984). *Expelled to a friendlier place: A study of effective alternative schools*. An Arbor, ML: University of Michigan press.
- Goodenow, C. (1993). Classroom Belonging Among Early Adolescent Students: Relationships to Motivation and Achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13(1) 21-43.
- Holland, A. & Andre, T.(1997). Participation in ekstra cur ricular activities in secondaryschool: What is known, what needs to be known? *Review of Educational research*, 57(4),437-466.
- Hootstein, E.W. (1994). Motivating students tolearn .*The clearing house*, 67,213-217.
- İhtiyaroğlu, N.(2014) . *Okul İkliminin Öğretmen Etkililiği ve Öğrenci Okul Bağlılığı İle İlişkisinin İncelenmesi*. Ankara: Anı.
- Lee, V.E. & Smith, J.B.(1995). Effects of high school restructuringand size on earlygains in achievement and engagement. *Sociology of Education*, 68,241-270.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2000). Principal and Teacher Leadership Effects: A replication School. *Leadersip and Management*, 20(4),415-434.
- Linnenbrink, A.E. & Pintrich, R.P. (2003). The Role Of Self-Efficacy Beliefs in Student Engagement And Learning. *The Classroom Reding and writing quarterly*, 19,119-137.
- Lippman, L. ve Rivers, A.(2008). Assessing School Engagement: A Guide for Outof-School Time Program Practitioners. *Results,Child Trends*, 39.
- Maddox, S. J. & Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(1), 31–49
- Manlove, J. (1998). The influece of HighSchool Drop Out And School Disengagement On The Risk Of School-Aged Pregnancy. *Journal of Research on adolescence*, 82,187-220.
- Marks, H.M. (2000). Student Engagement in Instructional Activity: Patterns in Elemantry, Middle, And High School Years. *American Educational Research Journal*, 37(1),153-184.
- Maslow, A.H. (1987). *Motivation and personality*. New York: Harper.
- McNeely, C. & Falci, C. (2004). School Connectedness and Transition into and out of Health-Risk Behavior Amongadolescents: Acomparison of Social Belonging and Teacher Support. *Journal of school Health*, 74(7),1-12.
- Natriello, G. (1984). Problems İn The Evaluation Of Students And Student Disengagement From Secondary Schools. *Journal of Researchand Development in Education*, 17,14-24.
- Newmann, F. (1981). Reducing student alienation in highschools: Implications of theory. *Hardward Educational Review*, 51,546-564.
- Nichols, S.L. (2008). An Exploration Of Students “Belongingness Beliefs in One Middle School.” *The Journal Of Experimental Education*, 76(2),145-169.
- Osterman, F.K. (2000). Students Need For Belonging in The School Community. *Review Of Educational Research*, 17(3),323-367.
- Purkey, S.C & Smith, M.S. (1983). Effective Schools: A Rewiev. *Elementary School Journal*, 83,427-452.
- Ryan, R. M., Stiller, J.D., Lynch, J.H. (1994). Representations Of Relationships To Teachers, Parents And Friends As Predictors Of Academic Motivation And Selfesteem . *Journal Of Early Adolescence*, 14(2),226-249.
- Sarı, M. (2013). Lise Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1),147-160.
- Savi, F.(2011). Çocuk ve Ergenler İçin Okula Bağlanma Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1),80-90.
- Schlechty, P.C. (2001). *Sha king Up The Schoolhouse: How to Support And Sustain Educa tionallnnovation*. Jossey –Bass Wiley İmprint. San Francisso.

- Schlechty, P.C. (2005). *Creating Great Schools. Six Critical Systems At The Heart Of Educational Innovation*. Jossey Bass Wiley Imprint, San Francisco.
- Silins, H. & Mulford, B. (2002). Schools as learning organisations: Effects on Teacher Leadership and Student Outcomes. *School effectiveness and School improvement*, 15(3-4),443-466.
- Silverman, R.A. & Teevan. J.J. (1986). *Crime in Canadian society*. Toronto : Butter words.
- Skinner, E.A. & Belmont, M.J.(1993). Motivation in the classroom: Reciprocaleffects of teacher behavior and student engagement across the schoolyear. *Journal of Educational Psychology*, 85(4),571-581.
- Stiggins, R.J. (1999). Assessment student confidence,and school success. *Phi Delta Kappan*, 81(3),191-198.
- Stipek, D.J. (1996). *Motivation and instruction .Handbook of educational psychology* . New York: McMillian .
- Thompson, S. (2005). Engaging students with school life. *Youth Studies Australia*, 24(1), 24-32.
- Ueno, K. (2009). Same –racefriendshipsandschool attachment: Demonstrating the interaction personal network and school composition. *Sociological Forum*, 24(3),515-537.
- Voke, H. (2002). Motivating Students to learn. *Journal of developmental psychology*, 28.
- Wang, M. & Holcombe, R. (2010). Adolescents’ Perceptions of school Environment, Engagement, and Academic Achievement in Middle in Middle School. *American Educational Research Journal*, 47(3),633-662.
- Weiss, R.S. (1982). *Attachment in adults life*. In Collins Murray –Parks and Joan Stevenson –Hinde (Eds). *Theplace of attachment in human behaviours*, 45-85. New York: Tavistock.
- Willms, J.D. (2003). *Student engagement at school: A sense of belonging and participation*. Results from PISA 2000. Paris: OECD.